

Lokalredaktion

Strandgade 15, 1. - 3730 Nexø
 redaktion@bornholmstidende.dk
 Elisabeth Krogh..... 5644 1201
 Mobil..... 4126 7392
 Fax..... 5644 1202

Redigering & layout:
 Jane Ballisager

NEXØ-SVANEKE

Britta Hessner & Børge Jensen, to af de nye æresmedlemmer var meget glade for udnævnelsen ved Nexø og Omegns Pensionistforenings 65 års jubilæumsfest. Privat foto

Pensionistjubilæum med nye æresmedlemmer

65 år er ingen alder, men fejres skal det. Nexø og Omegns Pensionistforening fyldte 65 år sidst i september og det blev berørigt fejret. Fire nye æresmedlemmer blev udnævnt, og desuden blev medlem nummer 500 også fejret.

De fire nye æresmedlemmer er Lilly Pilegaard Jørgensen, Lilly Jacobsen, Britta Hessner samt Børge Jensen.

Medlem nr. 500 blev Karl Anker Jensen. I alt er foreningen nu oppe på 511 medlemmer, det højeste i foreningens historie.

Efter udnævnelsen af æresmedlemmerne gik aftenen med spisning og efterfølgende kaffe. Bagefter kom der underholdning i form af folkesange af Værfeldsfolkene

Nordlys. Men så ville de danseglade medlemmer også selv op og danse, og det gjorde de til efter midnat, hvor der helt til det sidste var fyldt op på dansegulvet.

Nu ser vi hen til en heldagstur den 14. oktober med spisning på Værfet i Sandvig samt kaffe et eller andet sted. Der er tilmelding inden den 7. oktober, og vi er allerede nu tilmeldt 82 deltagere, fortæller Johannes Grønnegaard Hansen.

Foreningens nyhedsbrev kommer sidst i oktober med arrangementskalender resten af året, herunder revy, foredrag samt julefest. Desuden sendes medlemsopkrævning ud med nyhedsbrevet.

keb

En rigtig juleby

Om bare to måneder er julemåneden i fuld gang, og det er Nexø Handelsforening allerede forberedt på.

Når julen rammer Nexø i år, skal det være ekstra synligt i år. Handelsforeningen har besluttet, at der skal være juletræer i hele Nexø by, fortæller Kim Sølberg Stryhn, konstitueret formand i handelsforeningen.

Handelsforeningen vægter en juleoplyst by så meget, at foreningen giver butikkerne gratis lyskæder med til det første juletræ i år.

ek

Svaneke Is åben igen:

Svaneke Is vil udvide til København

SVANEKE

Af Elisabeth Krogh

Svaneke Is åbnede i weekenden igen efter, at cafeen i sidste uge kortvarigt var lukket. Det skete da, den daglige ledelse bestående af Jonas Bohn og Vibeke Bengtsson i sidste uge lagde forklæderne og efter gensidig aftale med bestyrelsen i selskabet Svaneke Is forlod deres stillinger som daglige ledere af Svaneke Is.

Ismejeri og café kører dog videre, og der er nu fundet en ny midlertidig dag-

Ideen er at fortsætte konceptet fra Svaneke i en eller to caféer i København

lig leder, der kører Svaneke Is videre, indtil en ny direktør er ansat, oplyser Lars Frederiksen, formand for bestyrelsen i Svaneke Is.

Ismejeriet og caféen holder åbent onsdag til søndag til og med efterårsferien. Herefter lukkes ned for vinteren, ligesom det er sket de andre år, men eventuelt åbnes der omkring jul og derefter fortsætter Svaneke Is næste sæson i Svaneke, siger Lars Frederiksen.

Samtidig med arbejdet der på at åbne en eller to Svaneke Is caféer i København efter samme model som i Svaneke – det vil sige café og lille ismejeri sammen, så kunderne også her kan føl-

ge fremstillingen af isen.

Vi leder efter en god beliggenhed, og ideen er at fortsætte konceptet fra Svaneke i en eller to Svaneke Is caféer i København, siger bestyrelsesformanden.

Han beklager, at den daglige ledelse i Svaneke er fratrukket, men understreger at bestyrelsesmedlemmerne Fie Hansen-Hoek og Niels Christian Majgaard har været med fra starten i Svaneke Is, og at han selv kom ind som investor få måneder efter starten.

Jeg opfatter det som et teamwork helt fra starten, siger Lars Frederiksen. Alle bestyrelsesmedlemmerne er des-

uden medejere af firmaet Svaneke Is. Ifølge Lars Frederiksen har den nu fratrukkede ledelse i Svaneke også fået udbetalt et løntilgodehavende, som efter aftale var tilbageholdt i regnskabsåret 2010.

Vi har trods den dårlige sommer haft rekordomsætning i år og den løn, der efter aftale, var tilbageholdt er udbetalt, siger Lars Frederiksen.

Bestyrelsen bag Svaneke Is Aps består af Lars Frederiksen, Fie Hansen-Hoek, Niels Christian Majgaard og Vibeke Bengtson.

Børnekunst inspireret af havets blå

Ved havet er temaet for Kunstnernes Efterårsudstilling i Nexø. Det er også den havblå – ultramarine – farve, der er den dominerende tone ved Paradisbakkeskolens udstilling på Nexø Bibliotek, hvor arbejdstitlen har været den samme, som for de voksne, der udstiller rundt om i Nexø's bybillede.

Mandag aften blev der holdt fernisering, hvor de stolte elever fik vist forældre, søskende, bedsteforældre og naboer deres kunst. Igen i år var der mange fremmødte.

Der er i år arbejdet med Caran D'Ache, akvarel, collage, akrylfarve på sten og bemalet og lamineret avispapir.

Skolens modtageklasse har ladet sig inspirere af fisk, som hænger farvestrålende i udstillingslokalets vinduer. Her er der arbejdet med avispapir, der er malet i farvestrålende farver, lamineret og udklippet.

De andre klasser har arbejdet med bolgernes former, mens andre har fundet mønstre fra fisk, søstjerner mv., som de har malet på sten.

I det hele taget en smuk og harmonisk udstilling, som kan nydes frem til den 22. oktober.

ek

Virksomheder på messe

Når kvinderne den kommende weekend flokkes på en stor livsstilsmesse arrangeret af ugebladet Femina i Forum i København, er to Svaneke-virksomheder med.

Pernille Bülow deltager for første gang i messen med sine Fair Trade smykker. Smykkerne er fremstillet af enlige kvinder i Ghana, der laver glasperler af genbrugsglas efter Pernille Bülow's design.

Også virksomheden Johan Bülow lakrids er med på messen og skal blandt andet demonstrere mad med lakrids som ingrediens.

Livsstilsmessen over tre dage byder udover en mængde stande blandt andet også på musik, modeshows og foredrag.

ek

Bridgenyt

I onsdags spillede 3. runde i Svaneke Bridgeklubs parturering.

Rundens topscorer blev Folmer Nielsen og Jørgen Kofoed med 145 point med middel 108 point.

A-rækken:
 1. Poul Jørgensen og Ib Jensen, 129 p.
 2. Lene Munch og Erik Wentzel, 128 p.
 3. Ole Kaas og Erik Nørregaard, 117 p.

B-rækken:
 1. Folmer Nielsen og Jørgen Kofoed, 145 p.
 2. Rena og Mogens Nørregaard, 136 p.
 3. Hanne Jørgensen og Birgitte Tolstrup, 114 p.
 Den samlede stilling efter tre runder er følgende:

1. Poul Jørgensen og Ib Jensen, 388 p.
 2. Lene Munch og Erik Wentzel, 363 p.
 3. Ole Kaas og Erik Nørregaard, 352 p.
 4. Rena og Mogens Nørregaard, 339 p.
 5. Ellen Ibsen og Inger Jørgensen, 338 p.
 Den 5. oktober spilles den næste runde af partureringen.

Nyt fund af jernudvindingsovn antyder:

Jernalderens jernsmeltere var fra Polen og Tyskland

BØLSHAVN

Af Peter Tiemroth

– Enten må en hjemlig produktion af jern og stål på grundlag af lokal myremalm have været en forudsætning for den økonomiske og kulturelle udvikling, der i jernalderen skete på Bornholm. Eller også må denne udvikling hvile på en stigende import af jern fra det polske område.

Det er den umiddelbare reaktion fra den 85-årige arkæolog Olfert Voss, der netop har afdækket en såkaldt slaggegrubeovn ved BølsHAVN i kolvandet på, at det samme magnetometerhold, som for nylig var på Rispebjerg, også fik tid til kortlægninger på Maglegaards jorder.

Hvor længe, der er blevet udvundet jern på Bornholm, vil nye udgravninger af jernudvindingsanlæg med tiden kunne vise. Det vil derfor være vigtigt at få gennemført magnetisk kortlægning og udgravning, så vi kan konstatere hvor, der på Bornholm har været myremalm og hvor meget.

Bornholmsk jern

På øens store jernalderboplads, som Sorte Muld og Smøenge, er der ofte fundet jernslagge, der vidner om en hjemlig værkstedsproduktion af våben i jernalderen, der var en rig tid for øen. Men også en krigs- og plyndringshærgede periode.

Øens arkæologiske chef Finn Ole Nielsen fortæller, at råstoffet til den lokale jernudvinding må have været den såkaldte sø- eller myremalm. Og da man tidligere ikke kendte til større forekomster på Bornholm, har man forestillet sig, at malmimport var nødvendig. Måske fra Mellemseverige.

– Men de seneste årtier har åbenbaret, at øen har haft langt større forekomster af my-

remalm end tidligere antaget. For udover at kunne opgraves i moser og søer, så har det vist sig, at der findes ikke unanseelige mængder i lavninger og på fugtige enge, fortæller Finn Ole Nielsen.

Flere ovnfund

– Vi har da også efterhånden adskillige spor af lokal produktion og udvinding af jern. Bl. a. et tidligere fund af to slaggegrubeovne – også ved Maglegaard – fra 1986, som kulstof 14-dateringer viser har været i brug i anden og første århundrede for Kr.f.

Desuden er fund af jernslagge, der ganske svarer til slaggeerne fra Maglegaard, gjort af amatørarkæologer på Næderste Brænde- gaard i Ibsker og ved »Solhøj« i Aaker. Også på Sorte Muld bopladsen er jernslagge kommet frem ved dybere pløjning.

Slaggeerne er afsmeltede urenheder fra de rødbrune klumper myremalm, som jernalderfolkene brændte i en grube i jorden under en mandshøj skakt eller »korsten«. Ved opvarmning til 1.000-1.400 grader – under jernets smeltetemperatur – udvandt fast smedejern.

Maglegaardsovnene

De to slaggegrubeovne, der blev udgravet ved Maglegaard i 1986, er dateret til henholdsvis 2. årh. f. Kr. og 15 årh. e. Kr. Slaggegrubernes diameter ved bunden, der var let skålfornet, var 65 til 87 cm. Siderne af gruberne var blevet rødbrændt af den varme slagge.

Den nyfundne ovn er – ligesom de tidligere fundne – meget forstyrret af plovspor. Pløjelaget på stedet er 28 cm tykt, og derfor er blot 16 cm af slaggegruben endnu tilbage. Men man skulle helt ned til de nederste 10 cm for at nå til slagge, der med sikkerhed lå autentisk.

Olfert Voss skønner, at bunden af slagge-

En såkaldt slaggegrubeovn er netop afdækket ved BølsHAVN i kolvandet på, at det samme magnetometerhold, som for nylig var på Rispebjerg, også fik tid til kortlægninger på Maglegaards jorder. Foto: Allan Rieck

gruben oprindelig må have ligget ca. 80 cm under jordoverfladen, hvor ovnskaften stod. Slaggegrubens omrids er cirkulært og 90 cm i diameter. Slaggegruben var i fladen begrænset af en 2-3 cm bred rødfarvet af undergrundens ler, der skyldes varmepåvirkningen fra den smeltede slagge.

Særlig teknologi

I øvrigt synes de bornholmske fund at repræsentere en særlig teknologi, idet der i ingen af de tre maglegaardsovne er fundet spor af forkullet halm, således som det ellers er tilfældet fra de mange jyske slaggegrubeovne, hvorfra ovntypen primært er kendt i tiden fra 1400 til 600 e. Kr.

Men til gengæld har de bornholmske grube forkludede grene på bunden, der måske kan stamme fra en tilsvarende spærring for slaggens nedløb, og de er så faldet ned på grubens bund, før slaggen kom ned.

Under alle omstændigheder mener Olfert Voss, at de tidligere bornholmske dateringer og fraværet af forkullet halm viser, at de bornholmske slaggegrubeovne ikke har nogen forbindelse til de jyske ovne.

Polen og Tyskland

I Polen derimod findes der 18 eksempler på tidlige slaggegrubeovne, hvoraf de fire er dateret til tiden før år 0 – og heraf en enkelt så tidligt som 210 f. kr. Mens de øvrige 14 hører til i tiden efter Kr. Og de kan være så sene

som 400 e. Kr. Så derfor mener Olfert Voss umiddelbart, at de bornholmske slaggegrubeovne snarere end dem i Jylland må sættes i forbindelse med en indvandring til øen af jernsmeltere fra Polen eller Nordtyskland.

– Det er et spørgsmål, om der også er blevet produceret stål i de bornholmske slaggegrubeovne, sådan som det er sket i de jyske ovne. De små stykker stål, der er fundet på Sorte Muld, kunne pege på, at dette også kan have været tilfældet her. Men det kan også være importeret stål, overvejer Olfert Voss.

Stærkt hierarki

Jern har under alle omstændigheder været stærkt efterspurgt i jernalderens Bornholm, som Finn Ole Nielsen karakteriserer som underlagt en stærkt social og hierarkisk opdelt samfundsorden med storbønder, almindelige bønder, husmænd og trælle.

Og desuden en militærorganisation, hvor forsvarret må antages at have været opbygget lokalt i noget, der svarer til skipen og herred, som det kendes fra senere historisk tid.

– En samlet og central styring af øen må antages at have eksisteret i flere århundreder, for end det omkring 890 berettes, at Bornholm havde sin egen konge. Ingen af de hidtil kendte grave fra yngre jernalder er dog så rigt udstyrede, at de kan antages at afspejle fyrste- eller kongegrave, siger Finn Ole Nielsen.